

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

242998

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลาย
ทางชาติพันธุ์: กรณีศึกษาตำบลแม่สลองนอก
อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

พินสุตา วงศ์อนันต์

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มีนาคม 2554

242998

**การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลาย
ทางชาติพันธุ์: กรณีศึกษาดำบลแม่สลองนอก
อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย**

พินสุตา วงศ์อนันต์

**วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง**

**บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มีนาคม 2554**

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์:
กรณีศึกษาดำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

พินสุดา วงศ์อนันต์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ เกี้ยวกิ่งแก้ว

..... กรรมการ

อาจารย์ ดร.จันทนา สุทธิจารี

..... กรรมการ

อาจารย์ ดร.ไพธิน ภูจินาพันธุ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์ ดร.จันทนา สุทธิจารี

20 มีนาคม 2554

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจาก อาจารย์ ดร.จันทนา สุทธิจาริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งช่วยบ่มเพาะ ให้คำปรึกษาและเกื้อกูลศึกษ้อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยเสมอมา รองศาสตราจารย์สมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว ผู้ซึ่งเสียสละเวลาอันมีค่าและกรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ไพลิน ภูจินาพันธ์ อาจารย์ผู้ซึ่งเป็นต้นแบบในการทำงานทางวิชาการที่ได้ให้คำแนะนำ คอยติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าและให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์เสมอมา ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์โอโธทัย วัฒนพร และอาจารย์จิตติวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร ผู้ซึ่งเป็นผู้จุดประกายความคิด ให้คำชี้แนะ ตรวจสอบ/กลั่นกรอง แต่งเติมให้โครงร่างวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระราชปริยัติโยคม (โอภาส โอภาโส) และตาหลวง ที่ได้คอยขัดเกลา คอยให้พลังใจ พลังสติและพลังปัญญาในการต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆตลอดมา และสิ่งที่สำคัญที่สุดผู้ศึกษาขอขอบพระคุณพ่อจ๋านงค์ วงศ์อนันต์ แม่พูลศรี วงศ์อนันต์ พี่ชายโชคชัย วงศ์อนันต์และพี่ชายนิรจ วงศ์อนันต์ ที่ได้เลี้ยงดู บ่มเพาะ คอยเป็นกำลังใจในยามที่ท้อแท้และให้การสนับสนุนการศึกษา กับผู้ศึกษาอย่างไร้ขีดจำกัด ขอขอบพระคุณครอบครัวที่ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างในวันนี้เกิดขึ้นมาได้

ขอขอบคุณ อาจารย์ปาริชาติ ชูประดิษฐ์, คุณสุภัทร ชูประดิษฐ์, คุณปรีวิทย์ ไวยาทยะ, คุณณัฐพงษ์ คันทรส, คุณดาร์วิน คำเป็ง, คุณภาณุ ชาติบุญและคุณวรรณพันธ์ วรรณะพันธ์ ที่ได้คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณเพื่อนรุ่น 50 ทั้ง คุณธิราช บำบัด, คุณอมฤต ศรีพิชญากการและคุณดวงหทัย แก้วสกุล ผู้ซึ่งเป็นักลายมิตรที่คอยให้คำชี้แนะ/ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ระหว่างการแลกเปลี่ยนทางความคิด การติดตามสอบถามความก้าวหน้าตลอดจนเป็นกำลังใจให้ผู้ศึกษาเสมอมา

ขอขอบคุณ พี่น้องชาวตำบลแม่สลองนอกและผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณสาวตรี เจริญทั้งสภาพดี ผู้ซึ่งเป็นผู้ช่วย (ล่าม) และเป็นทีปรึกษาให้กับผู้ศึกษาอย่างครบถ้วน, คุณเจ้เงิน รัตนะชญากรณ์ ที่ได้กรุณาให้ที่พักและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล และคุณสมชาย พงษ์ตระกูลดี ผู้ซึ่งมีเมตตาและเอื้อเฟื้อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับชุมชนอย่างดียิ่ง

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณสถาบันพระปกเกล้าที่ได้สนับสนุนทุนในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้
ท้ายที่สุดนี้ ขอผิดพลาดหรือความบกพร่องใดๆที่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว

พินสุดา วงศ์อนันต์

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์: กรณีศึกษาดำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ผู้เขียน นางสาวพินสุดา วงศ์อนันต์

ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและการปกครอง)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.จันทนา สุทธิจาริ

บทคัดย่อ

242998

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์: กรณีศึกษาดำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนตั้งแต่พ.ศ.2540-2552 (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และ (3) เพื่ออธิบายและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นตั้งแต่พ.ศ.2540-2552 โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ประกอบกับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) ตลอดจนการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลแม่สลองนอกมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างเป็นพลวัต (Dynamic) ทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศและการเมืองภายในประเทศในช่วงตั้งแต่พ.ศ.2527 เป็นต้นมา ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลต่อชุมชนแห่งนี้ ทั้งนี้ ผลจากการกำหนดนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายการผสมกลมกลืน (Assimilation) ผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่ นโยบายการพิจารณาให้สัญชาติ การส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สูงขึ้นและการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากเดิมที่ปกครองโดยทหารสู่การ

ปกครองส่วนท้องถิ่นและการปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจก็เปลี่ยนจากอดีตโดยเน้นระบบทุนนิยม และพึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นหลัก สำหรับในด้านสังคมและวัฒนธรรมมีการปรับตัวและรับการเปลี่ยนแปลงแบบสมัยใหม่จากภายนอกเข้าสู่ชุมชนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

ทั้งนี้ ผลพวงของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนได้ก่อให้เกิดการแตกตัวทางชนชั้นคือเกิดกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ ได้รับสัญชาติ ต่างก็ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งลักษณะเช่นนี้ จึงส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล) ของชุมชนคือ อดีตโครงสร้างอำนาจของชุมชนมีลักษณะ โครงสร้างอำนาจแบบผูกขาดในการตัดสินใจ (Monolithic Structure of Power) โดยกลุ่มชนชั้นนำที่เป็นกลุ่มลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติเท่านั้น แต่เมื่อโครงสร้างของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและมีการแตกตัวทางชนชั้น ประกอบกับการกระจายอำนาจสู่รัฐท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ทำให้การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงในด้านของตัวบุคคล อีกนัยหนึ่งหมายความว่า โครงสร้างอำนาจของชุมชนเริ่มมีการกระจายอำนาจหรือหลากศูนย์อำนาจ (Polycentric Structure of Power) มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการเป็นชนชั้นนำในทางการเมือง (Governing Elite) ก็พบว่า บุคลิกลักษณะส่วนบุคคล (Personality) ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ (Kinship Relation) ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ (Patron-Client Relation) ความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ตลอดจนการเป็นพันธมิตรทางการเมือง (Alliance/Faction) เป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าสู่การมีอำนาจในรัฐท้องถิ่น

Thesis Title	Local-level Political Change in a Multi- ethnicity Community : A Case Study of Tambon Mae Sa Long Nok, Amphoe Mae Fah Luang, Changwat Chiang Rai
Author	Miss Pinsuda Wonganan
Degree	Master of Arts (Political Science)
Thesis Advisor	Lecturer Dr. Jantana Suttijaree

Abstract

242998

The study entitled “Local-level Political Change in a Multi-ethnic Community: A Case Study of Tambon Mae Sa Long Nok, Amphoe Mae Fah Luang, Changwat Chiang Rai” aims to: 1) investigate political, economic, social and cultural changes in the community during B.E 2540-2552 (1997-2009) ; 2) study the factors affecting political, economic, social and cultural changes in the community; and 3) analyze the relationship among political, economic, social and cultural changes in the community that influenced local-level political changes during B.E. 2540-2552 (1997-2009). The data were collected via in-dept interviews of key informants, participation observation, non-participation observation and document research.

The study results showed that Mae Salong Nok Community had dynamic changes in politics, economy, social and culture that affected from both internal and external factors, especially the international and domestic political situations starting in B.E. 2527 (1984). The political situations directly affected how the Thai Government planned its policy for the community. The designated policies, especially the Assimilaton Policy that was implemented via the modern educational system, nationality consideration, career and tourism promotion, changed the politics-from military rule to local administration. The economy of the community changed from capitalism to a tourism-based economy. In terms of social and cultural aspects, the community has adjusted to the globalized modernity.

Changes in politics, economy, social and culture in the community resulted in social class designation. The new generation, who received modern education and nationality, wanted to participate in politics, and this situation resulted in local-level political changes (Subdistrict Administration Organization) in the community. In the past, the community was under a monolithic structure of power, where children of the former-Chinese soldiers were in the power. But, when the community structure changed, there was a split in the new social class. Decentralization has been practiced, and politics is opened for people to participate in. This situation caused changes in political power, in other words, the structure of power became more polycentric. Considering factors affecting the acceptance of governing elite, it was found that personality, kinship relations, patron-client relations, ethnicity, ethnic identity and political alliance/faction were the important factors for obtaining political power in local government.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
สารบัญตาราง	ฐ
สารบัญภาพ	ฑ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามในการวิจัย	8
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	9
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	10
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	11
1.7 การนำเสนอผลการศึกษา	12
1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	13
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล	14
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน	20
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์	34
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	40
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 การดำเนินการวิจัย	74
3.2 ประชากรและวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	75
3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	76
3.4 วิธีการจัดเก็บข้อมูลในเบื้องต้น	77
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	78
3.6 การตรวจสอบข้อมูล	80
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	80
บทที่ 4 บริบทการเปลี่ยนแปลงของตำบลแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ พ.ศ.2504-ปัจจุบัน	
4.1 บริบทและประวัติความเป็นมาของชุมชนตำบลแม่ฮ่องสอน	82
4.2 บริบทการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของชุมชนตั้งแต่ พ.ศ.2504-2526	
4.2.1 ลักษณะและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนพ.ศ.2504-2526	102
4.2.2 ลักษณะและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนพ.ศ.2527-ปัจจุบัน	120
4.3 บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ	135

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่น ตั้งแต่ พ.ศ.2540-ปัจจุบัน	
5.1 การเมืองระดับท้องถิ่นของตำบลแม่สลองนอก ช่วงตั้ง อบต.สมัยแรก พ.ศ.2540-2544	140
5.2 การเมืองระดับท้องถิ่นของตำบลแม่สลองนอก ช่วง พ.ศ.2544-2548	146
5.3 การเมืองระดับท้องถิ่นของตำบลแม่สลองนอก ช่วง พ.ศ.2548-2552	154
5.4 การเมืองระดับท้องถิ่นของตำบลแม่สลองนอก ช่วงพ.ศ.2552-ปัจจุบัน	161
5.5 บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ	185
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	189
6.2 ข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้	196
6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย	196
บรรณานุกรม	198
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ทำเนียบข้อมูลชุมชนบนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงราย	207
ภาคผนวก ข รายละเอียดข้อมูลพื้นที่กองบัญชาการทหารสูงสุดขอใช้ประโยชน์จากกรมป่าไม้เพื่อจัดสรรให้หมู่บ้านอดีตทหารจีนคณะชาติ	212
ภาคผนวก ค สรุปผลการรวมคะแนนเลือกตั้ง อบต. แม่สลองนอก พ.ศ.2552	215
ภาคผนวก ง จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต.แม่สลองนอก วันที่เลือกตั้ง 6 กันยายน 2552	219

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก จ รายงานสถิติการใช้สิทธิเลือกตั้ง อบต.ที่ครบวาระเมื่อ วันที่ 30 กรกฎาคม 2552	220
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรมการวิจัย	222
ภาคผนวก ช เครื่องมือแบบสัมภาษณ์	226
ประวัติผู้เขียน	232

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 ตารางเปรียบเทียบแนวคิดระหว่างสำนักชนชั้นนำนิยมและสำนักพหุนิยม	32
4.1 ตารางจำนวนประชากรตำบลแม่สองนอก	84
4.2 ตารางจำนวนประชากรตำบลแม่สองนอกจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์	85
4.3 ตารางแสดงประเพณีที่สำคัญของตำบลแม่สองนอก	91
4.4 ตารางเปรียบเทียบพ.ร.บ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 4 พ.ศ.2546 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ.2546	131
5.1 ตารางรายชื่อสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สองนอก พ.ศ.2544-2548	148
5.2 ตารางรายชื่อสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สองนอก พ.ศ.2548-2552	155
5.3 ตารางเปรียบเทียบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สองนอก (2 สมัย)	160
5.4 ตารางรายชื่อสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สองนอก พ.ศ.2552-ปัจจุบัน	162
5.5 ตารางเปรียบเทียบการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สองนอก (3 สมัย)	166
5.6 ตารางผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สองนอก พ.ศ.2552	169

สารบัญภาพ

รูป

หน้า

1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

13